

AZ EGYHÁZ NEVELŐ-TANÍTÓI FELADATA, MINT ÉRTEKKÖZVETÍTŐ ESZKÖZ

Bevezetés

„Tegyetek tanítványommá minden népet!” (Mt 28, 19). Ez minden keresztény nevelés, tanítói tevékenység alapja. De már az emberi léttel adva van a nevelés ténye. Az ember „meztelenül” jön a világra, tehát szüksége van testi és lelki-szellemi fejlődésre, kialakulásra, vagyis „educandus”. Ez az ember ugyanakkor alkalmas is arra, hogy fejlődjék, tehát „educabilis”. A nevelés, a tanítás a történelem folyamán mindig kapcsolatban állt kisebb vagy nagyobb közösségekkel az adott társadalomban, így az egyházban is helye volt és helye van ma is. A címben szereplő „egyház” fogalom nem kíván csak az egyik vagy másik egyház feladatára szorítkozni, jóllehet az előadó katolikus lelkész, katolikus moráleteológus. Saját egyházában „otthonosabban” mozog, de számára az ökuméné a keresztény elhivatottság egyik fontos tényezője. A következőkben elhangzottak, felekezeti hovatartozástól függetlenül, mindenki számára érvényesek, még akkor is, ha bennük a katolikus vonások fellelhetők. Továbbá, megpróbálom az egyes kérdéseket szubjektíve is értelmezni. Teszem ezt a keresztény nagykorúsággal járó felelősség tudatában.

Az egyház nevelő-tanítói feladata. Van-e tipikusan egyházi nevelés, ha az előbb elhangzottak érvényesek, amelyek szerint már az emberi léttel adva van a nevelés ténye? Amennyiben elfogadjuk azt a tényt, hogy a nevelés elsősorban a szülők, a család feladata, de ebben rászorul az egész társadalom támogatására, gondolva itt különösen az állam kötelességeire, hiszen az adót az állampolgárok az államnak fizetik, akkor ebben a pluralista szemléletben az egyház jogairól, kötelességeiről, feladatairól is lehet, sőt kell beszélni. A II. Vatikáni Zsinat „Gravissimum educationis momentum”, a Keresztény nevelésről szóló nyilatkozatban hangsúlyozza, hogy a nevelés az egyháznak is feladata (3. p.). Ezen feladat teljesítése révén segíteni akarja az embert mint személyt, hogy tökéletesedése révén közreműködjék a földi társadalom és egy emberibbnek óhajtott világ felépítésében (uo.).

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból
Feladatát az iskolán kívüli és iskolai nevelő-tanítói tevékenység keretében próbálja teljesíteni.

II. Székelyföldi Konferencia résztvevői számára nem lényegtelen emlékezni a magyar, ill. erdélyi egyházi nevelő-tanítói munkára.

Magyarországra, a kereszténység felvétele kapcsán, a nyugatról érkezett szerzetesrendek hozták magukkal azt a tudásanyagot, amely Európa nyugati felében megtalálható volt, és a pannonhalmi bencéseknel 996-ban létrejön az első oktató intézmény.

Szent István király fiának, Imrének nevelését, tanítását, Gellétre, a Velencéből érkezett bencés szerzetesre bízta. 1015-től hét évig tart a kiváló mester irányításával végzett képzés, követve az akkori kor iskolarendszerét, fokozatait. Erdélyben I. Szent László király megalapítja a gyulafehérvári székeskáptalant (capitulum) és ezzel együtt a káptalani iskolát, amely nevel és oktat. Székelyföldön, Csíksomlyón a 14. sz.-ban kolostort alapító ferencesek révén 1667-ben elkezdődik az iskolai oktatás, amely intézmény 1911-ben Csíkszeredába költözik, a mai Márton Áron Gimnázium elődjeként. Az Erdélyi Egyházmegye – mai nevén a Gyulafehérvári Főegyházmegye – területén 1948-ban az államosítás áldozatául esett oktatási intézmények száma (12 óvoda, 175 elemi iskola, 10 főgimnázium, 3 felső kereskedelmi iskola, 2 tanítóképző, 1 óvónőképző, 1 ipari iskola, 1 gazdasági iskola, 17 internátus, 2 árvaház) is igazolja, hogy az egyházak, köztük a r. k. egyház, itt a Székelyföldön is, nevelő-tanítói küldetését komolyan vette (ld. *Erdélyi egyházaink évszázadai*. RMSZ-Zsebkönyvek. Bukarest, 1992, Transil Rt., 52.). Az 1989/90-es változásokat követően az egyház ismét elkezdte az iskolában nevelő-tanítói feladatának teljesítését. Ezt különféle módon teszi. Egyrészt az állami iskolákban a hitoktatás keretében, másrészt saját iskoláiban vagy iskolán kívül (pl. tanulmányi központokban, plébániákon stb.).

Az egyház nevelő-tanítói feladatával kapcsolatosan a következőkben három szempontot szeretnék kiemelni: a *célt*, a *tartalmat* és az *eszközöket*.

Az egyházi nevelés-tanítás céljai

A nevelés, a tanítás nem öncél, hanem valakikért történik, valamint, jelen esetben, értékeket akar átadni, amelyek segítségével a neveltek, tanítottak az életben képesek helytállni.

A nevelés-tanítás céljairól kell beszélni, de fontossági sorrendet felállítani, nem egyszerű, mivel mindenik cél, annak megvalósítása, korunkban elengedhetetlen. Mégis, mivel egyházi, keresztény tevékenységről van szó,

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból az építkezésből vett képpel élve, a fundamentummal, az alappal kell elkezdni, hogy aztán sikerüljön az épületre a tetőt rátenni.

Cél: hittel felvértezett, keresztény embert nevelni

Korunkban végzett vallásszociológiai kutatások azt igazolják, hogy a nehéz, kritikus helyzeteket, a vallásos, hittel rendelkező emberek, könnyebben átvészelik, mint azok, akik életüket Isten, keresztény alapok nélkül élik (vö. Tomka-Zulehner: *Kirchen als Motor der Eurogenese*, Freising 31.8.01, 5. old., kézirat). Ezért fontos, hogy az ember vallásos nevelést is kapjon. Az egyház ezen feladat teljesítésekor, bizonyos tekintetben, nincs rossz helyzetben, mivel emberi alapokra építhet. A természet révén mindenki rendelkezik bizonyos hajlamokkal, értékek iránti fogékonysággal. Ezeket kell a keresztény, vallásos eszmék átadásával kiegészíteni, fejleszteni, tökéletesíteni.

Bonyolult világunkban szükség van emberekre, értelmiségiekre, akik hisznek, de ugyanakkor vallásos tudással is rendelkeznek. Az egyházi nevelés és tanítás hivatott arra, hogy ezen cél megvalósításának érdekében tevékenységét kifejtse.

Cél: életközeli, korunk kihívásaira fogékony embert nevelni

A társadalomnak korunkban olyan emberekre van szüksége, akik a másban élnek, és képesek itt és most a kihívásokat érzékelni, azokra válaszokat keresni. Amikor az egyház nevelő-tanítói küldetésének megvalósításakor ezen célokat szem előtt tartja, arról tesz tanúbizonyosságot, hogy nem nosztalgikus magatartással, hanem a jelen és jövő iránt érzett felelősséggel gondolkodik és dolgozik. Amennyiben a nevelés nem az adott életet tartaná szem előtt, és nem arra törekedne, hogy a nevelteket a konkrét élet kihívásaira fogékonnyá tegye, nem tudna megfelelni azon elvárásoknak, amelyeket a történelem folyamán az emberek az egyházzal szemben megfogalmaztak, és napjainkban is megfogalmaznak.

Cél: minőségi, elit embert nevelni

Márton Áron, kolozsvári egyetemi lelkészként, 1936-ban így ír: „Nekünk a falusi bírótól az országgyűlési képviselőig, a bábasszonytól az orvosprofesszorig, a foltozó vargától a nagy gyárosig, a falusi tanítótól a püspökig minden poszton a legkiválóbb és felelősségüknek tudatában lévő emberekre van szükségünk.” (*Az eszmény nyomán*. In: Erdélyi Iskola in. évf., 5-6. sz. 289-290.). Ez érvényes ma is. Az egyházi nevelésnek, képzésnek gondosan kell vigyáznia arra, hogy ne középszerű, hanem jól képzett embereket adjon a társadalomnak. Amennyiben az egyházi nevelésben, oktatásban nem az elitképzés, nem a minőség, hanem a középszerűség kerülne

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásáiból előtérbe, ugyancsak Márton Aron szavaira kell figyelni, amelyeket már püspökként mondott el, *Templom és iskola* címmel, az Egyházmegyei Tanács (Status) 1939. november 16-i közgyűlésén.

„A középszerűek, mint a fáradt, rossz olaj megdughatják az állami és társadalmi gépezet csapágyait és kényesebb részeit, de a hatalmas szervezet járataiban és munkahelyem szét is szóródhatnak, egészségesen is szétoszthatók, s a nagy belső erő, hajói irányozott, legyőzi az üzemzavarokat.

Kisebbségi sorsban azonban a középszerűek rászabadtítása a vezető helyekre nemzeti veszedelmet jelent.” (Erdélyi Iskola, VI. évf., 121-126.). Középszerű oktatás, középszerű nevelés ezt eredményezik. Ebből következik, hogy az egyházi nevelésnek, oktatásnak a minőségre kell összpontosítani.

Cél: nyitott, párbeszédre alkalmas embert nevelni

A jól kommunikálni tudó ember napjainkban áldás mindenki számára. Az egyházi nevelés egyik célkitűzése, hogy a párbeszédre alkalmas, nyitott embereket neveljen. Ez különösen fontos az ökuméne korában, amikor a különböző keresztény felekezetekhez tartozók egymás értékeit próbálják felfedezni, egymással dialógust folytatni. A II. Vatikáni Ökumenikus Dekrétuma is a jobb, behatóbb ökumenikus nevelést sürgeti (10. p.).

Különféle társadalmi civil szférákkal folytatott párbeszédre alkalmas emberekre van szükség, mert a keresztény, hittel felvértezett ember ma már nem élhet saját várában, nem vonulhat gettóba, hanem együtt kell tevékenykednie másokkal még abban az esetben is, ha nem tartoznak a vallásos emberek táborába.

Cél: nem tömegembert, hanem egyéniséget nevelni

A tömegembert jellemző múlt ismert. Mindazoknak, akik napjainkban felvállalják a nevelés, oktatás feladatát, el kell határolniuk magukat ennek az embertípusnak további dédelgetésétől. Jövőépítés csak akkor biztosított, ha azt elkötelezett egyéniségek, felelősséggel bíró személyek felvállalják. Az egyházi nevelés, oktatás is erre hivatott, hogy ilyen egyéniségeket formáljon, velük a társadalmat betöltse. Az ilyen emberek nem haladnak a tömeggel, kritikusak, néha kellemetlenek, de az élet különféle területein nagy szükség van rájuk.

Nekünk olyan embereket kell nevelni, akik nem hajlandók leszállni a nagy és névtelen tömegbe, majd ott látatlanul lebegni és üres csónakhoz hasonlóan a vízen haladni, hanem olyanokra, akik képesek, ha kell, „üvölni” és az ügy, a közösség érdekében másokról is véleményt, ítéletet mondani (vö. Faludy György: *Csuáng Cö* című, Budapesten, 1993-ban írt verse).

Az egyházi nevelés-tanítás tartalma: értékek

A nevelés-tanítás esetében nem elég kitűzni a célt, hanem annak tartalma is meghatározó a siker vagy sikertelenség szempontjából. Ezért a következőkben erről a tartalomról szeretnék röviden szólni, ami nem más, mint az értékek bemutatása, átadása, azok megtanítása. Olyan értékekre gondolok, amelyek korunk emberének életében fontos szerepet kell, hogy játszanak, és amelyeket átadni sajátos módon éppen az egyházi nevelés és tanítás hivatott, jóllehet nem kizárólagosan.

Amennyiben az egyház erre figyel, és ezt feladatként kezeli, nevelése és oktatása értékközvetítő eszközzé válik. Az általam említett értékek nem jelentik a teljességet, vagyis a felsorolás bővíthető.

Isten

Szent Ágoston szerint Isten nélkül az ember zárt körben mozog. Ezért fontos róla beszélni, az oktatásban Őt megismertetni. Ki is ez az Isten? Milyen? Hol van az Ő helye az ember életében, ebben a világban?

Természetesen nagyon fontos az Istenről szóló tanításban a „hogyan?”. Lehet róla ui. elvontan szólni, oly módon, hogy az életben keveset tud az egyén vagy közösség ezzel kezdeni. Különösen a keresők világában fontos ennek a szempontnak a megfontolása. Nincs könnyű dolga a nevelőnek, oktatónak – legyen ez a szülő, hitoktató, lelkész, teológiai tanár vagy bárki más –, amikor ezt a feladatot teljesítenie kell. Az egyházi nevelés-oktatás ez elől azonban nem térhet ki.

Az ember

Az Isten képmására teremtett ember a legnagyobb érték ebben a világban. Nem azonos Istennel, de hasonlít hozzá. Ezt sem a világról, sem más teremtett lényről vagy dologról nem lehet elmondani. És ez az érték, az ember, korunkban veszélynek van kitéve. Talán sosem volt élete, léte jövője annyira veszélyeztetve, mint ma. A tudomány, kutatásai révén ugyanis olyan lehetőségeket kínál, amelyek az ember számára könnyebbséget, de a megsemmisülést is eredményezhetik. Az egyház köteles ezekről beszélni, rámutatva a pozitív és negatív tényezőkre is.

Ezt az embert Isten szabadságra teremtette, lehetőséget adott neki, hogy saját életét kezébe vegye, azt irányítsa. Jóllehet, ez a szabadság nem abszolút, mert a körülmények befolyásolják, relativizálják, mégis erő az ember kezében. Nem azért kapta ezt az ajándékot, hogy „véka alá rejtse”, hanem azért, hogy segítségével alkosson, kreatív legyen.

Kockázatot is jelent, mégis mindenki ragaszkodik hozzá, mert az ember életében egyik legnagyobb érték. Alexander Szolzsenyicin orosz író *Sárik*

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból című elbeszélésében egy fiúról szól, aki annak a háznak hátsó udvarában lakott, amelyben a szerző lakása is volt. A leghidegebb tél kellős közepén a fiú láncon tartott kutyáját eloldotta, futni engedte. A kutyának odadobott egy meleg, gőzölgő csontot. A kutya a csontot körülgráta, megszaglászta, majd tovább ügyet sem vetve rá, beugrott a nagy hóba. Szolzsenyicin az elbeszélést befejező mondatában így összegez: „Csontjaitokra nincs szükségem, csak szabadságot adjatok nekem.” (ld. Szolzsenyicin, A.: *Im Interesse der Sache*. Erzählungen. Berlin, 1970, 268.). Csodálatosan érzékelteti az író, hogy milyen emberi értékkel van dolgunk.

A szabadsággal megajándékozott embert Isten lelkiismerettel is felruházta. A belső hang, ami az életben a „végső” norma, különösen olyan helyzetekben, amikor az írott, pozitív törvény nem képes eligazítást adni, akkor ehhez folyamodik az ember. Ezért kell az egyházi nevelésben, oktatásban erre rámutatni, és olyan módon átadni, hogy ezzel az életben élni, mozogni is tudjon a saját lábán álló személy.

Mindezekkel az értékekkel együtt jár az ember személyi méltósága, amihez minden körülmény közepette joga van. Méltóságában pedig csak akkor tud valaki élni, ha erre ráirányítják a figyelmét, a nevelés, a tanítás révén tudatosítják benne, hogy ezek elidegeníthetetlen jogok. Ezen a területen nem lehet, nem szabad szelekciós módszerekkel dolgozni és oly módon a személyt megillető jogok között válogatni, hogy az az illető hatalomnak, felsőbbségnek kedvére legyen. Ez az érték, ezek az értékek nem függvényei az egyéni vagy közösségi elbírálásnak, ezek önmagukban értékek.

Közösségi jellegű értékek

Az ember közösségi lény és szüksége van olyan értékekre, amelyek megkönnyítik közösségi életét megélni.

A családot kell itt elsőként említeni, mert ez a nagy közösségnek alapja. Olyan korban, amikor már nem „holtomiglan-holtodiglan” kezdi uralni a házások egymás és gyermekeik iránti elkötelezettséget, erről az értékről beszélni kell. A kérdés itt is a hogyanban van, mert nem elég ismételtetni az évszázadokon át érvényes és talán könnyebben elfogadott keresztény elveket, hanem jól meg kell vizsgálni a mai társadalom okozta tényezőket is, mert csak így sikerül a felmerült új és néha megválaszolhatatlan problémákra megoldásokat találni.

Az egyént, de különösen a közösséget erősítő értékek között kell megemlíteni a vásár- és ünnepnapokat, nemcsak azok valóságát, hanem azokkal való együttélést, megbecsülésüket, megünneplésüket. A rohanó társadalomban különös módon veszélyeztetve van az ünnep, pedig az embereknek szükségük van pihenésre, töltekezésre. Régen, a diktatúra idején, erőszakkal elvették, ma arra ébredhetünk, hogy önként lemondunk erről. A

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból
földből kinövő új bevásárló központok, a modern „kultikus” helyek, ezt eredményezik. Az egyházi nevelés és oktatás feladata, hogy ennek az értéknek mélységéről, fontosságáról, lényegéről és ne csak parancs-jellegéről szóljon. Okosságra és találékonyságra van szüksége, hogy a mai idők emberével ezt képes legyen elfogadtatni. Amennyiben csak a mulasztásból származó következményekre utalna, nem fog eredményt elérni.

Korunkban gyakran hallott fogalom a szolidaritás. Régióinkban, régen ennek kézzelfogható jeleivel lehetett találkozni, amelyekből még ma is több megtalálható. Gondolok a szomszédi, baráti, rokoni, komasági összefogásra, egymás kölcsönös támogatására, a kalákákra. Az individualizmus megjelenésével, ami nem egészen új, az emberek egoistává válnak, egymástól eltávolodnak, és lassan bezárkóznak saját várukba. Az egyháznak ebben a helyzetben gyakrabban kell beszélnie erről a problémáról. Ma már azonban nem elégséges erről az értékről csak a szűkebb körre, régióra vonatkozólag tárgyalni, hanem vonatkoztatni kell azt mindenkire, nyelvtől, vallástól, kultúrától függetlenül. Az elmúlt hetek eseményei – USA elleni terrortámadás (ti. 2001. szeptember 11-i eseményről van szó. *Szerk. megj.*) – a szolidaritás nemzetköziségét sürgetik.

A béke is a közösséget érintő értékek között említendő, jóllehet annak gyökere az egyének lelkében, szívében található. Közösségi béke ugyanis csak akkor lesz, ha az ember megteremti saját lelkében a békét. Erről eleget beszélni sosem lehet. Az egyházi nevelés és oktatás egyik fontos feladata ez, még akkor is, ha ettől egyesek idegenkednek. Nemzetközi vonatkozásai mellett nem szabad megfeledkezni a helyi jellegű kihívásokra adandó válaszokról, nemzeti feszültségekről, többség és kisebbség közötti viszonyról, valamint ennek a jövőbe tekintő kezeléséről. Még akkor is, ha a világképét komoly szaktekintély, mint pl. a bécsi kortörténész, Erika Weinzierl, utópiának tartja, mert a történelem folyamán a többség a kisebbséget mindig elnyomta, az egyházi nevelésnek és tanításnak hinnie kell a békében, értékéről beszélnie kell, akár alkalmas, akár alkalmatlan. Az egymás iránti tolerancia, a másik értékeinek megbecsülése, a másság elfogadása nincs ellentétben önmagam megbecsülésével, de segít a béke megszilárdításában.

A teremtett világ, a természet a maga növény és állatvilágával, az erdők, a vizek olyan felmérhetetlen értékek az emberiség számára, amelyekre ma még sokan komolyan nem is gondolnak. Környezetünkről van szó. A mai nevelési-oktatási programból ez a kérdés nem hiányozhat, sőt az elméleti rész mellett ott kell lennie a gyakorlatnak is. A jövő nemzedékeivel szembeni felelősség arra kötelezi az egyházat is, hogy erről beszéljen, ezt oktas-
sa.

Nemzeti és közös európai értékek

Az euró-atlanti folyamat előkészítő időszaka, majd annak valósága, mindenki számára kihívást jelent. Ebben az egyháznak/egyházaknak is kiosztják az elvégzendő feladatokat. A nevelés és oktatásra vonatkozólag az egyház a nemzeti és közös európai értékek bemutatásánál sajátos szerepet vállalhat. Európa ugyanis a keresztény szellemiségtől elválaszthatatlan. Az egyház/egyházak ezt a szellemiséget hirdették, hirdetik, képviselik ma is. Ezért joguk és kötelességük szólni, de olyan módon, hogy néha zavarosnak tűnő helyzetben eligazítás legyen, méghozzá okos és bölcs eligazítás, ami jól átgondolt, megfontolt és közösséget szolgáló, jövő építő útmutatás. Ebben a munkában nem elég az okosság, hanem bölcsességre van szükség.

A nemzeti értékről, anyanyelvről, kultúráról, hagyományról ma mindenki beszél, mindenki szeretné véleményét kifejteni. Mi marad az egyházi nevelés, oktatás számára, mint elvégzendő feladat? Szerintem a már említett keresztény szellemiségből származó eszmének és magatartási formának bemutatása. Az értékek helyes sorrendjének felállítása. Gondolok itt a kereszténység és magyarságtudat egymásutánosságára. Hogyan lehet valaki jó keresztény? Hogyan lehet valaki jó magyar? Melyiknek van elsőbbsége? Teremtettségünk révén előbb embernek, nemzeti hovatartozás révén magyarnak, esetleg más nemzetiségűnek születünk. Tehát a nemzetiség megelőzi keresztény mivoltunkat. Mégis szükség van fordított sorrendre, mert csak így sikerül a dolgokat helyükre tenni, legalábbis a keresztény, hívó ember esetében. Előbb jó keresztény, aztán jó magyar. Bonyolult kérdés.

Ennek függvényében a menni vagy maradni kérdés is más megvilágításba kerül. A véleménynyilvánítás, ítéletkimondás előtt mindenki jobban átgondolná mindkettőnek a helyzetét: miért maradt?, miért ment el? Jó magyar? Rossz magyar? Becsületes? Áruló? Mert ez is érték, ill. nem érték!? A nemzeti értékek felsorolásától most eltekintek, mert hosszú lenne a lajstrom. Csak annyit tartok fontosnak megjegyezni, hogy az egyházi nevelés és oktatás esetében a nevelők és oktatók ezen értékek bemutatásánál kötelesek kerülni minden olyan kijelentést, magatartási formát, ami a másik nemzet, annak értékei lebecsülését, megvetését eredményezné.

Kereszténységünket és magyarságunkat európaiként kell majd megélnünk és kiteljesítenünk. Az Európai Unióban, de már most az előkészületi időszakban, kihívásokkal, másfajta kihívásokkal kell szembenéznünk. Más értékek jelennek meg előttünk és ezek megkísérlik a sajátos, nemzeti értékeket felszívni, vagy azokat háttérbe szorítani. Az „amerikanizálódási” folyamat már most érezhető, a csak ritmusból álló zene, a McDonald's és hasonló „termékek” megjelenésével. Mit lehet, szabad, esetleg kell átvenni az új kínálatból? Rossz minden, vagy van benne jó is? Európában sok jó van.

Megtalálható a szép, a jó, az igaz, természetesen a szelektálási képességre, tudásra mindenki esetében szükség van és szükség lesz.

Ebben a helyzetben az egyház is fel kell, hogy kínálja a nevelés és oktatás révén a maga segítségét. Ismét okosságra és bölcsességre lesz szükség, mert egyébként könnyen előfordulhat, hogy a „nyugati szellemtől” való félelemben egyik-másik nevelő vagy oktató az értéket elutasítja, és az értéktelent felkarolja. Itt lesz fontos, hogy a lényegest a lényegtelenről sikerüljön megkülönböztetni. A szellemi felkészítésben ennek fontos szerepe van. Az európai közös értékek felmutatása építő munkafolyamat. II. János Pál pápa első magyarországi látogatása alkalmával a Szent István napi beszédében mondta: „Csak akkor lesz boldog és biztonságos házatok, ha nagylelkűen a közös Európai Ház építésén is fáradoztok, nyitottság, a szolidaritás és az együttműködés szellemében”. Ez az egyházi nevelés oktatás egyik feladata. Fáradozni, és a közös európai értékekről szólni, azokkal való bánásmódra az embereket felkészíteni.

Az egyházi nevelés-tanítás eszközei

A nevelés-tanítás már „értékközvetítő” eszköz. Mégis említést kell tenni ennek kivitelezésében közreműködő személyekről és a szükséges anyagi háttérrel. Megfelelő szakemberek, elkötelezett nevelők, oktatók, valamint épületek, anyagi fedezet nélkül igazi nevelő-oktatói munkát nem lehet elvárni és végezni.

Az államosítás előtti időben az egyháznak megfelelő oktatási rendszerrel, épületekkel, anyagiakkal és szakemberekkel rendelkeztek. A kommunista rendszer ezt megsemmisítette, és a 89/90-es újrakezdést követően - mindenki számára ismert – csak próbálkozásokkal találkozunk, a körülmények biztosította lehetőségek függvényében. Az elmúlt évtized tapasztalatai azt igazolják, hogy nagyon nehéz szakterülettel állunk szemben és a nevelő-oktatói feladat teljesítése még mindig kihívást jelent az egyház/egyházak számára, a mával és jövővel kapcsolatosan. Itt nemcsak a lehetőségre, erre a munkára való rátermettségre, képességre, felkészültségre és ezekhez hasonlókra kell gondolni, hanem a jövőre vonatkozólag szem előtt kell tartani azt a tényt, hogy az egyház talajt fog veszíteni, kevesebb ember igényli majd szolgálatát, tanácsát, nevelő-oktatói munkáját. Ennek a helyzetnek – nem dramatizált – értelmében, ill. ismeretében akarok az eszközökről szólni.

Az egyház nevelő-tanítói feladatának kivitelezői

E feladat teljesítésének sikere ill. sikertelensége nagyban függ azon személyektől, akiket megbíznak, és akik ezt a munkát felvállalják. Tanárok, tanítók, nevelők, lelkészek néha talán nem is gondolnak arra, hogy miről kell számot adniuk, hogy mekkora felelősség terheli őket. Nemcsak az iskolai, intézményesített oktatásra gondolok, hanem az iskolán kívülre is, jöllehet az előbbi estében a személyekre vonatkozó kritériumok súlyosabban esnek latba.

Az egyház iskolai nevelő-tanítói tevékenységét saját vagy állami iskolákban fejt ki. Saját iskoláiban a nevelő-oktató személyek kiválasztása, megbízása tőle függ. Ugyanígy az egyház hatáskörébe tartozik azon hitoktatók kiképzése és megbízása, akik az állami iskolákban tanítanak. Az egyetemek keretében működő teológiai karok vagy önállóan tevékenykedő filozófia-teológiai főiskolák és egyetemek oktatóinak alkalmazása szintén az egyháztól függ. Amennyiben sikerül a legmegfelelőbb, legképzettebb, személyeket, személyiségeket, egyéniségeket megbízni az oktatás és nevelés feladatának elvégzésével, nem kerülhet sor arra, hogy valamelyik intézménynél elhatalmasodik a középszerűség. Az egyház tehát nem engedheti meg magának azt a luxust, hogy erre a területre beengedjen önmagunkkal szemben igénytelen, gyengén képzett, széles látókörrel nem rendelkező, az idők jeleire nehezen reagáló személyeket. Ez érvényes kell, hogy legyen mind papi, mind világi személyek esetében.

Az iskolán kívüli nevelő-oktatói feladat teljesítése szintén nagy felelősséggel jár. Itt ui. nemcsak diákokat, hanem az emberek különféle csoportjait taníthatja, esetleg nevelheti, mert utóbbi, „János bácsi” esetében már kilátástalan. A lehetőségek skálája kimeríthetetlen. Tanulmányi házak, különféle létesítmények, előadótermek, plébániák keretében előadások, vitaesték, szimpozionok szervezése segíthet a felnőttképzésben, amire napjainkban nagy szükség van. Itt kell megemlíteni a vásár- és ünnepnapok, kereszttelők, esküvők, temetések alkalmával mondott prédikációkat, amelyek a nevelésnek, de főleg a tanításnak nagyszerű eszközei.

Az egyházi nevelési-oktatást biztosító anyagiak

Az anyagiak esetében gondolok épületekre-helységekre és pénzre. A jó és eredményes munkának ezek ugyanolyan feltételei, mint az előbb említett minőségi emberi források. Természetesen, itt a legszükségesebbtől a luxus szintjéig lehet a skálán mozogni. A jól képzett szakembereket meg kell fizetni, egyébként máshol keresnek munkát. Az oktatáshoz szükséges épületeket, felszereléseket csak anyagi háttérrel lehet biztosítani. Hogy milyen módon tudja az egyház ezt a kérdést megoldani, nehéz erre válaszolni. Ezért ebbe nem akarok belemélyedni, és megválaszolatlanul hagyom a kérdést.

Befejezés

A nevelés és oktatás feladata, bárkire is vonatkozik, mindig kihívást jelentett. Az egyházi nevelés és oktatás a nagy mozaikképben egy kis rész, aminek hiánya az összkép teljességének ártana. Ugyanakkor csak a kisebbik, de a tevékenységnek köszönhetően nagy területet átfogó. Jelen van kis és nagy településeken, szolgálatát nagyon sokan vehetik igénybe, különösen az iskolán kívüli kínálatokat. Az egyházi iskolák helyzete még ma sem tisztázott és a jövő sem világos. Egyrésztől szükség lenne rájuk, hiszen az anyanyelvi oktatásnak bástyáiról van szó, másrésztől azonban gondot is jelentene, azok fenntartása, működtetése, szakemberekkel való ellátása és profi szinten való irányítása. Ezért van nagy jelentősége az iskolán kívüli egyházi nevelésnek és tanításnak.

Hogy mennyire sikerül korunkban, a harmadik évezred kezdetén ezeket a lehetőségeket kihasználni, nemcsak az adott körülményektől függ, hanem az arra hivatott személyek találékonyságától, szakértelmétől és a nép iránt érzett felelősségteljes elkötelezettségétől.

Ezt a feladatot természetesen nem lehet elszigetelten, másoktól függetlenül teljesíteni. Szükséges az együttműködés a különféle felekezetek, egyházi és civil szervezetek, egyházi és állami iskolák között. Csak együtt, közösen lehet a nevelés és oktatás révén szolgálni a népet, szolgálni az ifjúságot. A kihívás adva van, de nem mindegy, hogy hogyan válaszolunk arra. Kívánom, hogy az egyházi nevelés és oktatás keretében adott válaszok megfeleljenek az elvárásoknak, és a jövő nemzedékének javára váljanak.